

DR. PÁLVÖLGYI ÁKOS*

Ez a megoldás? Bérrabtartás, börtönépítés a túlzásfolttság ellen

Felvetés

Egy szakmai beszélgetés alkalmával hallottam, majd utána kerestem az alábbiakban idézett gondolatmenetnek, annak érdekfeszítő képtelensége okán:

„Mivel a büntetés-végrehajtási intézetek 140 százalékos kapacitással működnek, és sok elítéltet a férőhely hiánya miatt helyeznek feltételesen szabadlábra vagy házi őrizetbe, szükséges a büntetés-végrehajtási rendszer átalakítása és költséghatékonnyá tétele. A magyarországi „magánbörtönök” sokkal korszerűbbek, mint az egyetemi, főiskolai kollégiумok, és ennek véget kell vetni – állítja a Jobbik. Mirkóczki Ádám pártszóvivő azt mondta: egy rab tartása naponta 8500–9000 forintba kerül, ami éves szinten 56 milliárdos költség az államnak, de a Jobbik javaslataival 15–20 milliárdot lehetne lefaragni.

Egyrészt önfenntartó és termelő börtönökkel, amikben nemcsak a fogva tartási költségeket, hanem a sértetteknek és a családtagjaiknak járó kártérítést is le kellene dolgozniuk a raboknak, mert az áldozatokat senki sem kártéríti.¹ (Mirkóczki azt mondta, hogy egy rabnak a mostaninál annyiival több időt kéne ülnie, hogy ki tudja fizetni a kártérítést is.) Ez egyébként nem újdonság, a Jobbik ezt hónapok óta mondja.

Egyfelől belföldi magánszemélyek vagy magáncégek hozhatnának létre új börtönöket, ahol az állam a mostaninál kevesebb pénzt adna, az intézmények pedig dolgoztatnák a rabokat úgy, hogy megérje nekik.

A Jobbik kormányra kerülése esetén továbbá állami szerződéseket köténének elsősorban keleti orszá-

gokkal, ahol jóval olcsóbban tartanak rabokat. Van, ahol ezt 2000 forintból kihozzák, tehát ha az állam fizet négyezret, akkor is a felébe kerül, és a fogadó országnak is megéri. Ezt súlyos, életellenes, minősített bűncselekményeket elkövető bűnözőknél alkalmazná, olyanokra, akikre legalább 10–20 év szabadságvesztést szabtak ki.

A Jobbik azt szeretné, ha a büntetés valóban büntetés lenne, és nem az lenne a „státusszimbólum”, hogy valaki hol, hányszor és mi-

ért került börtönbe és az elítélt szabadulása után soha ne vágyjon vissza.

Mirkóczki Ádám nem nevezte meg, melyik keleti országokba exportálhatnánk magyar rabokat, de példaként említette a lényegesen olcsóbb Oroszországot és Ukrajnát. Egyelőre viszont nem tárgyaltak erről egy országgal sem (bár a Jobbik szoros kapcsolatot ápol az oroszokkal). A szóvivő szerint nem a piti bűnözőket, hanem az aljas indokból elkövetett, minősített bűncselekmények elkövetőit küldenék külföldre, mint amilyenek a Szita Bence-gyilkosság, a Cozma-gyilkosság vagy a Bándy Kata-gyilkosság elkövetői voltak.²

„(...) Arról, hogy ez nem olyan-e, mintha a Gulagra küldenék a magyar rabokat, azt mondta, hogy azért Oroszországban is vannak enyhébb és súlyosabb büntetőintézmények, meg tudnák találni a törvénynek megfelelő középutat. Hogy a rabok ügyét a külföldi börtönökben is felülvizsgálják-e, azt mondta, hogy természetesen meglenne erre a lehetőség, de ne felejtjük el, hogy „nem csak a bűnözőknek, hanem az áldozataiknak is megvannak a jogaik”.

Erről Novák Előd Jobbik-alelnök korábban azt mondta: a bérrabtartást „a nemzetközi jog talaján állva, nemzetközi szerződésekkel” szeretnék biztosítani. Mint mondta:

„Én azt gondolom, hogy például egy szibériai börtön, az kellően elrettentő lehet akár a politikusbűnözők, akár más bűnözők számára. Hiszen ott, ahol egy szót nem beszélnek magyarul, ott, ahol nem lehet perelni, mert egy kicsit nedves, dohos a cella, ott olyan körülmények vannak, amelyeket megérdemel például egy politikusbűnöző.”

(...) Van hasonlóra példa Nyugat-Európában is, de egyáltalán nem így megy.

A bérrabtartást kipróbálta például Belgium, miután a belga parlament 2012-ben arról döntött, hogy hely-

* III. évf. PhD-hallgató, PTE ÁJK

¹ Meg kell jegyezni, hogy a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény bevezette az áldozatok segítségét és kárainak enyhítését ellátó állami szolgáltatásokat, melynek letéteményesei a kormányhivatalok. Tehát ez a kijelentés nem felel meg a valóságnak.

² <http://444.hu/2014/04/01/a-jobbik-sziberiaban-dolgoztatna-a-magyar-rabokat/>

hiány miatt 500 elítéltet kihasználatlan holland börtönökbe küldjenek 26 millió euróért. Viszont ott nem a még súlyosabb büntetés volt a szempont: elvileg olyan önként jelentkezőket szállítottak át, akiket kisebb bűncselekményekért maximum 3 évre ítélték el.

Svédország elutasította a berrabtartásra irányuló Norvég kérést.

(...) Csak a kommunista Kína nem habozott külföldre vinni a rabokat, ami nagy felháborodást okozott: Afrikában kínai elítélteket dolgoztatnak rab-szolgaként.

Bár a Jobbik nem talált törvényt, ami a berrabtartást sértené, természetesen van, ami korlátozza.

Egy dolog, hogy mit akar a Jobbik, más dolog a nemzetközi jog.

Kádár András Kristóf, a Magyar Helsinki Bizottság társelnöke azt mondta: alapvető emberi jog a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog, és bár ezt a jogot a szabadságvesztés szükségképpen korlátozza, de ez csak azzal a feltétellel fogadható el, hogy a büntetés letöltése alatt minél nagyobb mértékben elő kell segíteni a fogva tartott és a családja közötti kapcsolattartást (ez egyúttal fontos társadalmi érdek is, mert ha a családi kapcsolatok megszakadnak, a visszailleszkedés esélyei jelentősen romlanak, a visszaesés veszélye pedig nő).

Ezért az Európai Börtön szabályok (az Európa Tanács ajánlása) alapján a fogvatartottakat lehetőleg az otthonuk közelében fekvő büntetés-végrehajtási intézetekben kell elhelyezni, és lehetővé kell tenni, hogy minél gyakrabban érintkezzenek – levélben, telefonon vagy máshogy – családjukkal, és fogadják azok látogatását.

Nem csak az elítéltnak, de a családtagoknak is joguk van a kapcsolattartáshoz.

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye kiemelten védi a gyerekek szüleivel való kapcsolattartását, és ezt önmagában az, hogy a szülőt szabadságvesztés-büntetésre ítélik, nem befolyásolja. A felvetés tehát egyértelműen ellentétes a nemzetközi követelményekkel: már az országon belüli áthelyezés is sok esetben nagyban megnehezíti a családi kapcsolattartást, de a fogvatartottak másik államban való elhelyezése – az utazási idő és költségek miatt – ellehetetlenítené a fogvatartott és családtagjai kapcsolattartását, közügyekben való tájékozódását, jövőbeli társadalmi beilleszkedését. (A családi beszélők kérdése egyébként a belga–holland megállapodásban is probléma volt.)

Az orosz börtönviszonyok elfogadhatatlanok. A strasbourgi bíróság fórum több ügyben állapította meg Oroszország felelősségét a börtönök túltelített-

sége miatt, például a 2010-es Svetlana Kazmina és a Karasev-ügyben hozott ítéletekben, vagy a 2012-ben az Ananyev-ügyben hozott ítéletében. Az utóbbi esetben a bíróság azt is megállapította, hogy az orosz börtönökben a fogvatartottak nem jutnak elegendő természetes fényhez, friss levegőhöz, a WC a zsúfolt cellák sarkában található egy légtérben a lakórész-szel, általában heti 15 perces zuhanyzási lehetőséget biztosítanak a fogvatartottaknak. A zsúfoltságot a hatóságok gyakran azzal az embertelen megoldással kezelik, hogy a fekvőhelyeket egymást felváltva vehetik igénybe a fogvatartottak.³

Talán túlzásnak tekinthető szinte a teljes cikk idézése, azonban ebben az esetben, szinte teljes terjedelmében – talán akaratan kívül, vagy akarattal – olyan problémákat vet fel, illetőleg részben ad azokra választ (nem megoldást), amelyek – a Strasbourgi bíróság közölt döntésének köszönhetően – az utóbbi idők legégetőbb büntetés-végrehajtási kérdéseivé váltak. Nem vesszük azonban észre, hogy ez nemcsak a büntetés-végrehajtás, de a büntető igazságszolgáltatás gondja is.

Bevezetés

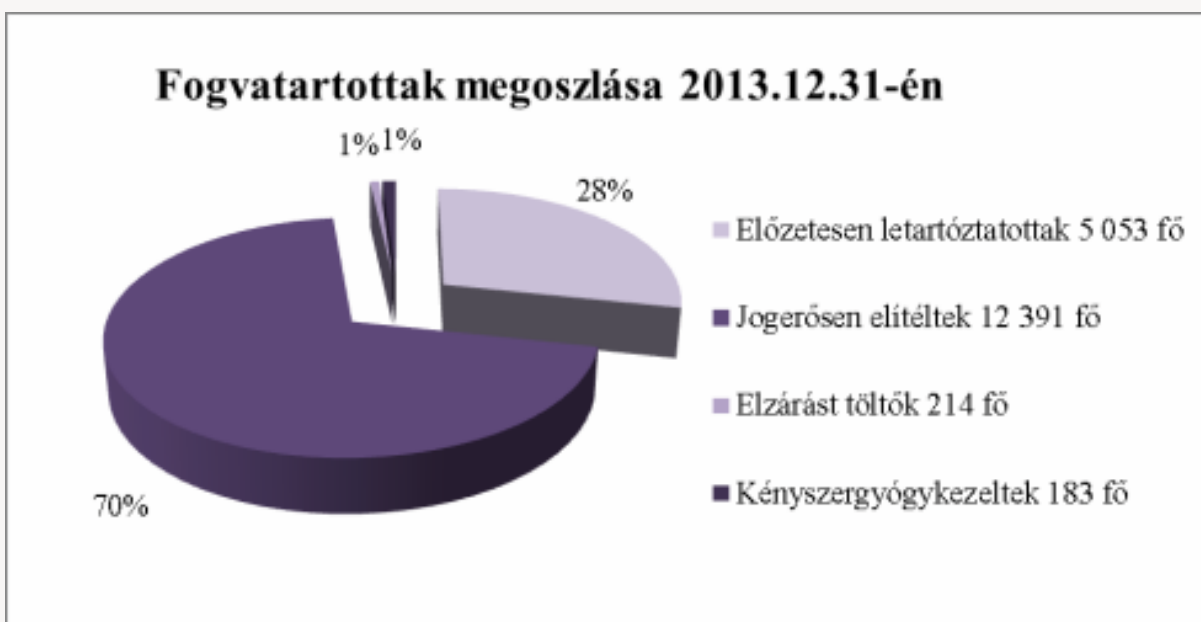
A felvetésben hivatkozott cikk 2014-ben jelent meg, és egy olyan problémára adott „alternatív megoldással” foglalkozik, amely inkább tekinthető populárisnak, semmint a jogelvekre is figyelő, szakmailag megalapozott, tényleges megoldást felkínáló javaslatnak.

Első hallásra bárkinek elfogadható, sőt támogatható az a koncepció, hogy a kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetőit, ha meghatározott ideig is, büntetés-végrehajtási célból, távolítsák el az ország területéről, főleg, ha ez még kevesebb pénzébe kerül az adófizetőknek, mintha az ítélet végrehajtására az országban kerülné sor.

A javaslat – ahogyan már a hivatkozott cikkből is kiderül – egyrészt a fogvatartottak alapvető jogait érinti, sőt sérti, másrészt egy sor olyan körülményt hagy figyelmen kívül, amely nemhogy visszatartó erőt képvisel, de hosszú távon a kezdetben alacsonyabb kiadásokat inkább csak növelné. Ebből pedig az következik, hogy a javaslat csak tüneti kezelés, nem pedig a probléma tényleges megoldására koncentrálna. Persze azt a kérdést is fel kell tenni, hogy az elgondolás, milyen problémafelvetésen alapszik.

³ <http://444.hu/2014/04/01/a-jobbik-sziberiaban-dolgoztatna-a-magyar-rabokat/>

Tények és helyzetkép a fogvatartás körülményeiről

Forrás: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

A Strasbourg-i Emberjogi Bíróság a Varga és társai ügyben első helyen emelte ki a magyarországi fogvatartottak számát, illetőleg megoszlását.⁴

Érdemes kitékinteni arra is, hogy a Strasbourg-i Emberjogi Bíróság a Varga és társai ügyében milyen körülményeket emelt ki ítéletének tényállásában. Ezek szerint a fogvatartottak esetében általános jelenség a zsúfolt elhelyezés, az elégtelen tisztálkodási lehetőség, szaniterhelyiségek. Általában olyanok a fogvatartás –

az egy főre jutó mozgástér mértéke – körülményei, amelyek sértik a fogvatartásra vonatkozó európai uniós, és nemzetközi normákat.⁵ Az Emberjogi Bíró-

⁴ „On 31 December 2013 the Hungarian prisons accommodated altogether 18,042 inmates (that is, an overcrowding rate of 144 %), out of which 5,053 people were in pre-trial detention.” CASE OF VARGA AND OTHERS v. HUNGARY, European Court of Human Rights, Second Section

⁵ Mr Varga was held at Baracska Prison which, he claimed, was severely overcrowded at the time of his detention lasting from 17 January to 3 September 2011. In particular, the cell in which he was detained measured 30 square metres and accommodated seventeen prisoners (that is, 1.76 square metres gross living space per inmate). The quality and quantity of the food provided were poor, as a result of which he claimed to have lost 20 kilograms.

From 4 July 2011 he was kept in solitary confinement for eleven days as a disciplinary measure. He submitted that he was kept in a cell of some eight square metres and in poor sanitary conditions, without adequate running water. This led to problems of hygiene and a skin infection, for which he did not receive adequate treatment. Throughout this confinement he had outdoor stays of only 30 minutes a day.

ság ítéletében felsorolt esetekben az egy főre jutó mozgástér általában nem haladta meg a 2 négyzetmétert, tehát elmaradt a nemzeti jogszabály által – lehetőleg – megkívánt 3 négyzetmétertől, és messze elmaradt az uniós szabályok által megkívánt 4 négyzetmétertől.⁶

Mr Lakatos was held from 20 January 2011 until an unspecified date in the spring of 2012 at Hajdú-Bihar County Prison in a cell that measured nine square metres and accommodated three inmates including him (that is, three square metres gross living space per inmate). As of spring 2012, he was transferred to Jász-Nagykun-Szolnok County Prison where he has been held in a cell measuring nine square metres and housing four inmates including him (that is, 2.25 square metres gross living space per inmate). He claimed that at the latter facility there was no ventilation and the toilet was only separated from the living area by a curtain, offering insufficient privacy.

Mr Tóth was placed in pre-trial detention on 7 April 2010. On 10 April 2010 he was transferred to Hajdú-Bihar County Prison where he was held until 18 January 2012 in a cell of about ten square metres together with three other detainees (that is, 2.5 square metres gross living space per inmate). Only a curtain was used as a partition between the toilet and the living area.

He was subsequently transferred to Budapest Prison (Budapesti Fegyház és Börtön) where the cell in which he was held between 18 January 2012 and 18 January 2014 was about ten square metres in size; he shared it with two other inmates (that is, 3.33 square metres gross living space per inmate).

Since 18 January 2014 he has been detained with seven other detainees in a cell measuring 25 square metres (that is, 3.13 square metres gross living space per inmate). He claimed that the toilet is separated only by a curtain from the living area. The bed linen is changed only once every five or six weeks. *CASE OF VARGA AND OTHERS v. HUNGARY, European Court of Human Rights, Second Section*

⁶, (...) [39] 3.2. Az EJEB ítélezési gyakorlatában a fogvatartottak büntetés-végrehajtási intézetben történő túlszűfolt elhelyezése egyértelműen a 3. cikk, azon belül az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmának sérelmét jelenti. A túlszűfolt extrém szintje önmagában egyezményesértőnek minősül [lásd Kalasnyikov kontra Oroszország (47095/99), 2002. július 15. 97. bekezdés], míg kevésbé súlyos mértéke általában egyéb, a fogvatartás során fennálló körülmények negatív hatásaival együttesen okozza a 3. cikk sérelmét. Az EJEB a túlszűfolt megállapításánál alkalmazott mércejének egyik objektív, számszerűsíthető eleme, hogy az ilyen jellegű ügyek vizsgálatánál figyelembe veszi a CPT-nek a – többszemélyes zárkában elhelyezett – fogvatartottak minimális élettérét 4 négyzetméterben meghatározó ajánlását [Cenbauer kontra Horvátország (73786/01), 2006. március 9., 46. bekezdés]. Amennyiben az EJEB azt állapítja meg, hogy a kérelmező esetében a zárka területéből egy főre jutó élettér elérte a 4 négyzetmétert, a fogvatartás feltételeit nem nyilvánítja egyezményesértőnek [Semić kontra Szlovénia (5741/10), 2014. június 5., 30. bekezdés]. Az EJEB számszerűsítette az extrém túlszűfolt mértékét is, eszerint, amennyiben a rendelkezésre álló élettér 3 négyzetmétert sem ér el, az – az egyéb körülményektől függetlenül – olyan súlyos túlszűfoltagnak minősül, amely önmagában a 3. cikk sérelmét jelenti [Tunis kontra Észtország (429/12), 2013. december 19., 44. bekezdés]. Az EJEB a 3 és 4 négyzetméter közötti személyes tér esetén szinte kivétel nélkül egyezményesértést állapít meg, ezekben az esetekben azonban jellemzően a fogvatartás egyéb körülményeinek, így például a zárkán kívül tölthető idő igen rövid tartamának és a zárkában tapasztalható magas hőmérsékletnek [lásd Praznik kontra Szlovénia (6234/10), 2012. június 28., 20. bekezdés], az illemhely nem megfelelő elhelyezésének és az élelmezés elégtelenségének [lásd Modarca kontra Moldávia (14437/05.), 2007. május 10., 66. és 67. bekezdés] negatív következménye és a túlszűfoltág együttes hatása („cumulative effects”) sérti az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát. Ugyanakkor minél közelebb van a kérelmező számára biztosított mozgástér az ajánlásban meghatározott értékhez, annál szélesebb a lehetősége annak, hogy a zsűfoltág enyhítését célzó intézkedések hatását (jellemzően a zárkán kívül tölthető idő nagyobb mennyiségét) értékelve az EJEB mellőzi a jogsértés megállapítását [lásd például Jevšnik kontra Szlovénia (5747/10), 2014. január 9., 25. és 26. bekezdés]. Az EJEB joggyakorlata a CPT élettérre vonatkozó minimumkövetelményén következetesen a zárka – egy főre számított – területének nagyságát érti, bár több döntésében [lásd például Semić kontra Szlovénia (5741/10), 2014. június 5., 27. bekezdés, illetve Mandić és Jović kontra Szlovénia (5774/10) 2011. október 20., 77. bekezdés] általánosságban megjegyezte, hogy az így számított területet tovább csökkenti a zárkában lévő berendezések által elfoglalt hely.

[50] 4.3. Tekintettel arra, hogy a bírói kezdeményezésben felhívott Egyezmény és az Alaptörvény szinte szó szerint azonos módon szabályozzák az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát, valamint az Alkotmánybíróság következetes, arra vonatkozó gyakorlatára, hogy az alapjogok

A nemzeti szabályozással – amely ellentétesnek bizonyult az uniós szabályokkal – pontosabban a magyarországi gyakorlattal kapcsolatban, egyebekben nemcsak az Emberjogi Bíróság, de a magyarországi bíróság és az Alkotmánybíróság is folytatott le eljárást.⁷

A teljesség igényéhez hozzátartozik, hogy valamilyen, a fogvatartás körülményeihez kapcsolódó eljárás a 2014. évi, vagy az azt megelőző állapotokhoz kapcsolódik. Ezt azért fontos megemlíteni, mivel a jogalkotónak, illetőleg a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának a fentebb érintett vagy hivatkozott eljárások nyomán kötelezettségük a jogsértő helyzet megszüntetése érdekében minden eszközt igénybe venni, és a helyzetet rendezni.

A sokat támadott, a szabadságvesztés és előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 9/1996 (VII. 12.) IM rendeletet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírás helyébe lépő

érvényesülésének minimális mércéjeként fogadja el a nemzetközi szerződésekben foglalt, illetve az ahhoz kapcsolódó ítélkezési gyakorlatban kibontott jogvédelmi szintet [32/2012. (VII. 4.) AB határozat, Indokolás [41], legutóbb megerősítve 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [30]], az Alkotmánybíróság a támadott rendelkezés Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata során hangsúlyozottan irányadónak tekinti az EJEB Egyezmény 3. cikkét értelmező joggyakorlatát (lásd jelen határozat Indokolása [33]–[44] bekezdéseit). (...) *Alkotmánybíróság III/01292/2014 számú ügy*

⁷, (...) [2] 1.1. Az eljáró bíró mindhárom ügyben, azonos tartalommal benyújtott indítványában a szabadságvesztés és előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996 (VII. 12.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 137. § (1) bekezdésének nemzetközi szerződésbe és az Alaptörvénybe ütközését állította. Az említett rendelkezés szerint „[a] zárkában (lakóhelyiségben) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre lehetőleg hat köbméter légtér, és lehetőség szerint a férfi elítéltek esetén három négyzetméter, a fiataloké, illetve a női elítéltek esetén három és fél négyzetméter mozgástér jusson.”

[3] Az indítványozó bíró álláspontja szerint az IM rendelet kifogásolt rendelkezése az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát kimondó 3. cikkébe, valamint az Alaptörvény azonos tartalmú III. cikk (1) bekezdésébe ütközik. Az indítványozó bíró összefoglalva az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) joggyakorlatát kifejti, hogy az Egyezmény 3. cikkének megsértése általában a törvényes bánásmód vagy büntetés adott formájával elkerülhetetlenül összekapcsolódó szenvedésen és megaláztatáson túlmenő szenvedést és megaláztatást feltételez. Az állammak tehát azt kell biztosítania, hogy a személy fogvatartására az emberi méltóság tiszteletben tartásával összeegyeztethető feltételek között kerüljön sor, és hogy az intézkedés végrehajtásának módja és módszere ne okozzon az egyénnek a fogvatartással szükségszerűen együtt járó szenvedés elkerülhetetlen szintjét meghaladó erősségű gyötrelmet és nehézséget.

[4] Az indítványozó rögzíti, hogy az EJEB számos – köztük több, magyar vonatkozású – ítéletében is kifejtette, hogy a Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzésére Létrejött Európai Bizottság (a továbbiakban: CPT) a többszemélyes zárkák esetében 4 négyzetméter egy főre jutó mozgástér tart minimálisan elfogadhatónak. Mindezekre figyelemmel – az indítvány érvelése szerint – az EJEB a fogvatartás körülményeit vizsgáló ítéleteiben a 4 négyzetméternél kisebb mozgástér biztosítását az Egyezmény 3. cikkét sértő embertelen és megalázó bánásmódként értékelte.

[5] 1.2. Az indítványozó bíró rögzítette, hogy az IM rendelet támadott rendelkezése 2010. november 24-ét megelőzően kögens rendelkezésként írta elő a – 6 köbméterben meghatározott, valamint a 3, illetve 3,5 négyzetméterben meghatározott – minimális légtér és mozgástér biztosítását. Az említett jogszabályhelyet 2010. november 24-ei hatállyal módosító – a korábbi jogszabály szövegének „legalább” kitételét a „lehetőleg” és „lehetőség szerint” kifejezésekkel felcserélő – a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet módosításáról szóló 10/2010. (XI. 9.) KIM rendelet (a továbbiakban: Módrt.) azonban a rendelkezést olyan permisszív jogszabállyal vette, amely alapján ad absurdum az sem lenne jogellenes, ha a jogalkalmazó teljesen megvonná a mozgástérrel a fogvatartottaktól. (...) *Alkotmánybíróság III/01292/2014 számú ügy*

elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet váltotta.

A rendelet megalkotásánál a jogalkotónak figyelembe kellett vennie az Alkotmánybíróság azon határozatát, amely a korábbi rendelet esetében megállapította a nemzetközi szerződésbe ütközését és Alaptörvény ellenességét.⁸ Erre figyelemmel, az új rendeletben úgy kellett szabályoznia, hogy az megfeleljen a nemzetközi szerződésnek, illetőleg az Alaptörvénynek. A jogalkotó visszatért a korábbi szabályozási elvhez, amelyre egyébként az Alkotmánybíróság is utalt, és kötelező jelleggel, a „legalább” fordulat alkalmazásával, írta elő az elhelyezendő elítéltek esetében a mozgáster legkisebb mértékét, a férfiaknál 3, míg a nőknél és fiatalok esetében a 3,5 négyzetmétert.⁹

A jogalkotó a szabályozással véleményem szerint csak félig oldotta meg a sérelmes helyzetet, hiszen az egy főre jutó legkisebb mozgáster mértékét nem emelte a EJOB által meghatározott mértékhez, azonban biztosította azt, hogy a jogszabályban meghatározott mérték kötelezően biztosított legyen.

A jogalkotó tehát azt a feladatot róta a büntetés-végrehajtásra, hogy az elítéltek elhelyezésénél betartsa az egy főre kötelezően jutó legkisebb mértékű mozgásteret, és ezzel azt a kötelezettséget is megteremtette, hogy az amúgy is 130-140%-osan túlterhelt intézeti keretek között új férőhelyeket teremtsen.

Látszólag tehát az egyik kézenfekvő megoldás, amely leginkább a büntetés-végrehajtásra és a kormányzatra ró terhet, az új férőhelyek biztosítása, amely az intézeti keretek túlfeszített voltára tekintettel új büntetés-végrehajtási intézetek építését jelenti.¹⁰

Fentiek tükrében több következtetés is levonható. A felvetésben részletezett elgondolás nyilván aktuális, hiszen valóban túlterhelt a büntetés-végrehajtási intézményrendszer, amelynek számos – nemzetközi szerződés, egyéb jogszabály, valamint a fogvatartotti szám növekedése által generált – akadályt kell legyőznie, számos feladatot kell megoldania. Mindezt úgy, hogy az állapotnak nem ő az előidézője.

Bérrabtartás?

Magyarország nemzetközi és európai uniós kötelezettségeinek figyelembe tartása mellett, az állam kizárólagos büntetőhatalmát a büntetés-végrehajtás rendjé-

⁸ 1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. § (1) bekezdése nemzetközi szerződésbe és az Alaptörvénybe ütközik, ezért azt 2015. március 31-ei hatállyal megsemmisíti.

⁹ 121. § (1) A zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélte hat köbméter légtér, és férfi elítélt esetén legalább három négyzetméter, női elítélt és fiatalok esetén három és fél négyzetméter mozgáster jusson.

¹⁰ A kormány célja a börtönök – Európai Unió által is szóvá tett – zsúfoltságának csökkentése – közölte a rendészeti államtitkár, aki felidézte: a kormány január közepén elfogadta a Belügyminisztérium és a büntetés-végrehajtás terét, amelynek értelmében 2019-ig a jelenlegi 140 százalékról 100 százalékra szorítják vissza a börtönök átlagtelítettségét. – Tasnádi László államtitkár, Belügyminisztérium, MTI/MI Híradó: Új körlettel bővült a Budapesti Fegyház és Börtön.

ről megalkotott törvény rendelkezésein keresztül gyakorolja. Ennek során célja az elítéltek teljes körű foglalkoztatása, az önfenntartó büntetés-végrehajtás kialakítása. Céljainak elérése mellett biztosítani kell az elítélteknek azon jogait, amelyek a büntetés-végrehajtás jogkorlátozó jellege mellett is egyrészt elidegeníthetetlenek, másrészt a hatékony büntetés-végrehajtást szolgálják.

A bérrabtartást, mint bevezetendő intézményt felvető politikus azt több aktuális jelenségre hivatkozva tekinti megoldásnak, melyek között elsősorban a túlszűfolttságot, a fenntartási költségek mértékét, a viszsztatartó erő mérsékeltebb jellegét tekinti kiemelten megoldandó feladatnak.

A túlszűfolttság kérdésével a börtönök építése kapcsán fejtem ki álláspontomat, ehelyütt csak annyit, hogy ez valóban élő, és sürgősen leküzdendő probléma.

A fenntartással jelentkező költségek vonatkozásában – amely inkább tekintendő gazdasági kérdésnek – a megoldást álláspontom szerint nem a büntetés-végrehajtás helyének a megváltoztatásában kell keresni, tekintettel arra, hogy annak olyan kihatásai lehetnek, amelyek magukban hordozzák a jogszabály vagy nemzetközi szerződés ellenes végrehajtás kockázatát. A fenntartással járó költségek minimalizálásának megfelelő eszköze az önellátás és az elítéltek foglalkoztatása, amelynek jogszabályi hátterét a jogalkotó az új, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. (a továbbiakban: Bvtv.) törvény-nyel megteremtette.

Sokkal izgalmasabb a kiemelt okok közül a harmadik, vagyis a visszatartó erő kérdése, ugyanis az azzal kapcsolatban kifejtettek komoly aggodásra készíthetnék a büntetőjog területén működő szakembereket.

A bérrabtartást felvetőnek az a véleménye, hogy a jelenlegi hazai börtönviszonyok – a súlyos vagy kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmények elkövetőinek esetében – nem jelentenek kellő visszatartó erőt, a büntetés nem jelent ténylegesen büntetést. Álláspontja szerint azt kell elérni, hogy az elítélt nem akarjon még egyszer visszakerülni, és ezt a szigorúbb vagy rosszabb körülményű intézetbe küldéssel megvalósítani. Utal például szibériai börtönökre.

Olvasva, de meg nem ismételve a bérrabtartást felvető álláspontját, felvetődik a kérdés, hogy egy ilyen szabályozás megalkotójának mi a célja a büntetés-végrehajtás során: azaz a prevenció és reintegráció, vagy kizárólag a megtorlás¹¹, feladva a reintegrációs és bűnmegelőzési célokat.

¹¹ „A retributív, megtorló, s ma már klasszikusnak is nevezett büntető igazságszolgáltatási rendszer az 1700-as évek végén és az 1800-as évek elején formálódott ki a polgári forradalmak hatására elsősorban a fejlett európai államokban. Lényege, hogy a bűncselekmény a szabadakarat következménye, csak az egyéntől függ, hogy milyen magatartást tanúsít, s ezért a bűnösség megállapítása után a tett súlyával arányos megtorlással kell kiszabott büntetés az indokolt és igazságos. Eszerint a felfogás szerint csak az ilyen büntetés állíthatja helyre a megsértett jogrendet, csak az állam által alkalmazott ilyen szankció elgítheti ki, csillapíthatja le a társadalom bosszúvágyát, amit a bűncselekmény-

Álláspontom szerint a berrabtartás intézményéből, illetőleg a hozzá fűzött kommentárból egyértelműen az derül ki, hogy az kizárólag retorziós célokat szolgál, nem számol sem a reintegráció, sem a bűnmegelőzés igényével. Ezt a gyanakvásomat erősíti az is, hogy elsősorban életellenes bűncselekmények elkövetőit említik, később azonban megjelenik a „politikusbűnöző” kifejezés.

Ebből viszont az is következhet, hogy a büntetési célokban – meghatározott esetekben – elkülönülten jelenik meg a retorzió, mint a büntetés-végrehajtás célja, amely jelenség sem a nemzeti, sem pedig a nemzetközi büntetés-végrehajtási célokkal nem összeegyeztethető.

Vókó György utal a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 10. cikk 3. pontjának kitételére, miszerint „A büntetés-végrehajtási rendszerben olyan bánásmódot kell alkalmazni, melynek alapvető célja az elítéltek megjavítása és a társadalomba való beilleszkedésük elősegítése.”¹²

Itt érdemes utalni a Bvtv. által meghatározott célokra, az elítéltek alapvető jogaira és a jogkorlátozás mértékére, amelyek, mint garanciák jelennek meg a büntetés-végrehajtás alapját jelentő törvényi szabályozásban, azaz, ezektől eltérni a végrehajtás során nem lehet.¹³ Itt kell megemlíteni a jogérvényesítés biztosításának kötelezettségét, a büntetés egyéniesítését, és az egyik legfontosabb körülményt, ami pedig a végrehajtás eredményessége¹⁴ szempontjából általánosságban elsődleges:

„(...) Hiszen ott, ahol egy szót nem beszélnek magyarul¹⁵, ott, ahol nem lehet perelni, mert egy kicsit nedves, dohos a cella, ott olyan körülmények vannak, ami-

lyeneket megérdemel például egy politikusbűnöző. (...)”

Az „ahol egy szót nem beszélnek magyarul” fordulat jelentőséggel bír, hiszen ez a kijelentés egy a Bvtv.-ben is szabályozott jogot érint, amely egyebekben garanciális szabálynak is tekintendő.¹⁶

Ligeti Katalin is azt fogalmazza meg, hogy külföldi elítélt esetében a nyelvi korlátok kis mértékben teszik lehetővé a reszocializációt¹⁷, ami egyebekben nemcsak büntetőpolitikai, de alapvető társadalmi érdek.

Felmerülhet a kérdés, hogy vajon mi lehet a tényleges cél a berrabtartással? Gazdasági megfontolás, az elítélt fogvatartási költségeinek csökkentése, vagy az elítélt ellehetetlenítése, esetleg „eltüntetése”?

Azért morzsolgatom ezt, illetőleg merülnek fel újra és újra ezek a gondolatok, mert próbálok a büntetés-végrehajtási rendszerben, a büntetés-végrehajtás céljai és a célok érdekében kifejtett erőfeszítései között a berrabtartást elhelyezni, de arra kell jutnom, hogy ez lehetetlen.

Nemcsak arról van szó, hogy a berrabtartás alapjaiban ellentétes a nemzeti jogalkotás eszmeiségével, illetve az európai unós törekvésekkel¹⁸, de a fentiek tükrében egyáltalán nem szolgálhatja sem a büntetéshez fűzött állami érdeket, sem a helyreállító igazság szolgáltatáshoz fűződő társadalmi érdeket.

Mert az állam érdeke az, hogy csak és kizárólag ő gyakorolja a büntetőhatalmat, és a büntetés-végrehajtás útján elérje azokat a célokat, amelyeket politikájában meghatározott, leegyszerűsítve jelesül, hogy a büntetés-végrehajtási intézményrendszeren keresztül az elítéltet felkészítse egy olyan jogkövető életmód folytatására, amivel vissza tud helyezkedni a társadalomba, és további bűncselekmények elkövetésétől el-

nyel okozott kár, sérelem és szenvedés vált ki az áldozatból és a tisztességes állampolgárokból. A retributív igazságszolgáltatási rendszerben az igazságszolgáltatás az elkövető és az állam viszonyára redukálódik, az áldozat, a bűncselekménnyel okozott kár és sérelem elszenvédője kívül marad az igazságszolgáltatás hatáskörén.” Vigh József: A kárhelyreállító igazságszolgáltatás eszközei a hazai büntető igazságszolgáltatás rendszerében

¹² Vókó György: Bűnelkövetők jogkorlátozása jogállamban, MTA Doktori értekezés 2010. 274. oldal.

¹³ 1. § (1) A büntetés-végrehajtás feladata a büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül, azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését.

(2) A büntetések és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy az

a) a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását, (...)

9. § (1) Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogait, valamint egyéb jogait és kötelezettségeit – a törvényben, a bíróság ítéletében, valamint a bíróság és az ügyészség egyéb határozatában meghatározott korlátozásokkal vagy tilalmakkal – a büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolja, illetve teljesíti.

(2) A jogkorlátozás során az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kell alkalmazni.

¹⁴ Korábban utaltam vissza eljárásjogi helyzetre, amikor is a nyelv ismeretének hiánya odáig vezethet, hogy az elkövető vagy mentesül az arányos, hátrányos jogkövetkezmenyek alól vagy aránytalanul súlyos jogkövetkezmenyekkel kell számolnia. Vö.: Pálvolgyi Akos: Hogyan hajtsunk végre büntetést, ha nem értünk szót az elítéltektől?

¹⁵ A nyelv ismeretének hiánya olyan extrém eljárási vagy végrehajtási helyzetet is teremthet, mint amelybe egy román állampolgár került 2015. év elején, amikor is kábítószere csempészése miatt jogerősen halálra ítélték. A másodfokú tárgyaláson nem volt jelen a védője, ő pedig, miután nem beszélte a nyelvet,

védelmében semmit sem tudott felhozni, az ítélet jogerőre emelkedett. Más kérdés, hogy hol volt a tolmács?

¹⁶ 12. § (1) A magyar nyelv nem tudása miatt az elítéltet vagy az egyéb jogcímen fogvatartottat nem érheti hátrány. A végrehajtás során az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott mind szóban, mind írásban anyanyelvét, törvény nyelvi kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelvét, vagy – ha a magyar nyelvet nem ismeri – az általa ismert más nyelvet használhatja.

¹⁷ Ligeti Katalin: Büntetőjog és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban. KJK-KERSZÖV – Budapest, 2004. 125.

¹⁸ „Az európai (uniós) büntetés-végrehajtási jogot túlnyomórészt a fogvatartásra vonatkozó követelmények fedik le. E követelmények megfogalmazása, mint általában minden norma létrejötte bizonyos alapvető elvek elfogadásán alapul. Az európai börtönügy területén, a reszocializáció eszméjét kifejező három alapvető szokás megkülönböztetni: a normalizálás, a nyitottság és a felelősség elvét.

A normalizálás, vagyis a büntetés-végrehajtási intézetben belüli életviszonyok közelítése az intézetben kívüli viszonyokhoz, a jogi szabályozás szempontjából azt jelenti, hogy a lehető legkisebb mértékben korlátozzák az elítéltek azon jogait, amelyek nem sajátosan a büntetés-végrehajtási jogviszonyból származnak. A szabadságvesztés büntetésnek tehát a szabadságtól való megfosztásból kell állnia, többletként hozzáfűzött kényszer vagy szenvedés nélkül. A normalizálás elve érvényesítésének legnagyobb gyakorlati akadálya azonban még mindig az intézeti férőhelyek szűkössége.

A nyitottság elve a rabok társadalomtól való teljes elszigetelésének tagadása.

A felelősség elve az elítéltek felelősségérzetének, önbecsülésének és önállóságának fejlesztésére való törekvést foglalja magában. Ez az elv szorosan összefügg a bűnügyi együttműködés már említett emberi jogias elkötelezettségével, hiszen az elítéltet csak akkor lehet felelősségre szoktatni, ha a büntetés-végrehajtás elismeri őt a szabályozás alanyának, azaz embernek.” Vókó György: Bűnelkövetők jogkorlátozása jogállamban, MTA Doktori értekezés 2010. 320. oldal.

zárkózik, vagyis, hasznos tagja lesz a társadalomnak. Az államnak nem lehet az az érdeke, hogy a bűnelkövetőt, anélkül, hogy megpróbálná megvalósítani annak reintegrációját, egyszerűen eltünteti. A társadalom, szűkebb értelemben a társadalom azon tagjainak, akik bűncselekmény áldozatává váltak, az az érdeke, hogy lehetőleg olyan helyzetbe kerüljenek, mintha meg sem történt volna bűncselekmény, illetőleg érdeke az, hogy egyre kevesebb bűncselekményt kövessenek el.

Lényeges körülmény álláspontom szerint az állam – büntetőhatalom gyakorlása körében fennálló – kizárólagosságának a követelménye, tekintettel arra, hogy a végrehajtásra vonatkozó nemzeti, nemzetközi és uniós jogszabályok, kötelezettségek betartásáért végeredményben ő garantál.

A berrabartással kikerülhet a végrehajtás az állam fennhatósága alól, hiszen az elképzelés szerint egy másik állam területén lévő büntetés-végrehajtási intézménybe kerülne át a végrehajtás helyszíne, az intézet helye szerinti állammal kötött szerződés alapján. Ebben az esetben viszont az a körülmény állhat elő, hogy a berrabartás helyszíne szerinti állam büntetés-végrehajtási szabályai lesznek az irányadók a Magyarországon elítélt fogvatartott vonatkozásában. Innen kezdve újabb ajtó nyílik a végrehajtás – berrabartással okozott – káoszába, hiszen az állam elveszíti egyrészt a büntetőhatalom gyakorlása tekintetében a kizárólagosságot, nem tudja garantálni azokat a feltételeket, amelyeket saját területén garantálnia kell. Ez azért is jelenthet gondot, mivel valamennyi elítélt fogvatartottra, természetesen a végrehajtás fokozata, és a végrehajtás egyéb körülményére tekintettel (fegyelmi helyzet stb.) – általános jogelvek alapján – megkülönböztetés nélkül vonatkoznak a végrehajtás szabályai. A berrabartás bevezetésével ez megszűnik, hiszen azok az elítéltek, akiknek a vonatkozásában a berrabartás megvalósulna, adott esetben – és a berrabartás helyszínére tett célzások erre engednek következtetni – sokkal hátrányosabb helyzetbe és körülmények közé kerülhetnek, mint az azonos végrehajtási fokozatban büntetésüket töltő társaik. Figyelve a felvetéshez fűzött indokokat, ez is lehet a cél.

Tekintettel azonban arra, hogy már azon az alapon, hogy a minimális mozgástér nem érte el a jogszabályban meghatározott minimumot komoly kártérítést ítélt meg a strasbourgi bíróság, könnyen el lehet képzelni azt a helyzetet, amikor a berrabartásba adott elítéltek hozzátartozói indítják meg, és nyerik meg az állammal szembeni kártérítés iránti pereiket.

Nem vitás ugyanis, hogy az a körülmény, amit a berrabartás felvetője ábrázolt, tehát, ahol az elítélt nem tudja megértetni magát a környezetével, ebből következően nem tudja felmérni, hogy mik a jogai és a lehetőségei, sőt azt sem, hogy mik a kötelezettségei, olyan kiszolgáltatott helyzetet teremthet, amely az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmának sérelmét jelenti.

Ezzel azonban megint egy újabb probléma merül-

het fel. Abban a helyzetben, amibe egy olyan elítélt kerül, aki nem érti a környezetét, sőt, aki a berrabartás során egy mind a végrehajtásért felelős intézmény, mind pedig a fogvatartottak nagy többségének vonatkozásában a saját kultúrájától eltérő kultúrába érkezik, nagy eséllyel lesz maga is áldozat, vagy újabb bűncselekmény elkövetője.

Ez felveti a reintegráció kérdését: a reintegráció egyértelműen a megelőzést szolgálja, a megelőzés pedig a fogvatartotti létszám csökkenését eredményezheti. Nem valósulhat meg azonban a reintegráció a társadalmi bázis, az elítélt saját szociális hálójának nélkül. Kétségtelen, de erre utalt Ligeti Katalin is, hogy az idegen környezet, a kötődés hiánya, gátolja ezeket a folyamatokat. Ez viszont azt jelenti, hogy a büntetés kitöltését követően egy az idegen fogvatartás, vagy kegyetlenebb körülményekhez szocializálódott szabadulttal kell számolni, akinek a vonatkozásában nem merném kijelenteni, hogy hasznos tagja lehet a társadalomnak.

Ez azonban a végrehajtásnak olyan velejárója lenne, ami semmiképpen sem tekinthető a büntetés céljának. Felvetődik tehát egy újabb áldozattá válás, vagy egy újabb bűncselekmény lehetősége, aminek a vonatkozásában nem zárható ki a végrehajtás átvétele sem, és ebben az esetben, noha a berrabartással „szabadulni” akartak az elítéltektől, visszakerül, ráadásul hosszabb ideig kell a fogvatartásáról gondoskodni.

Összegezve a fentieket, egyértelmű számomra, hogy a berrabartás nem, hogy nem oldja meg a túlzásfoltosság kérdését, de számos olyan további jogellenes helyzetet gerjeszthet, amelyből a büntetés-végrehajtásnak semmi haszna nem származhat.

Börtönépítés

Adódik a második megoldás, miszerint, ha több a fogvatartott, több helyre van szükség. Az egyértelmű, hogy ilyen fogvatartotti létszámot a jogszabályoknak megfelelő módon már nem lehet elhelyezni. Tehát, ha több hely szükséges, építeni kell börtönöket.

Ez azonban nem a tényleges problémára ad választ, csupán csak ideiglenesen kezeli a helyzetet, a végrehajtás körülményeit bizonyos szempontból a nemzeti és a nemzetközi normák szerint rendezzi.

Ha megnézzük a 2013. év fogvatartotti állományára vonatkozó statisztikát, rögtön feltűnhet, hogy az előzetes fogvatartottak hiányában nem keletkeznének olyan látványos adatok a túltelítettségre, hiszen az előzetesen fogvatartottak nélkül 130–140%-ról 100%-ra csökkenne a fogvatartotti állomány.

Mindenképpen elgondolkodtató, hogy az előzetes letartóztatottak aránya a jogerős szabadságvesztés ítéletet töltők arányához képest milyen magas, amely egyrészt jelentheti azt, hogy rendkívül nagyszámú az előzetes letartóztatásra vonatkozó indítványok száma, másrészt azt, hogy jelentős időt töltenek a terheltek előzetes letartóztatásban.

A büntetőeljárás eredményes lefolytatásához – ahogyan Herke Csongor is kifejti – sokszor nélkülözhetetlen a kényszerintézkedés.¹⁹ De ez nem jelentheti azt, hogy a legsúlyosabb, a szabadság teljes elvonásával járó kényszerintézkedést kellene alkalmazni.²⁰ Tény azonban, hogy az előzetes letartóztatottak száma évről-évre magasabb, ami nyilván annak is köszönhető, hogy az előzetes letartóztatás tartama elérheti a nem jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetés tartamát.

Ez a jelenség jelentős terhet ró a büntetés-végrehajtásra, ami arra is engedhet következtetni, hogy a túlszűfolttság megszüntetésére nem kizárólag a büntetés-végrehajtásnak, hanem az igazságszolgáltatásnak is törekednie kellene.

Abban az esetben tehát, amennyiben a börtönök túlszűfolttságát elsősorban új férőhelyek létesítésével kellene megoldani, az egyrészt – amennyiben ez a fogvatartási tendencia marad – egy folyamatos bővítési kényszert jelent, másrészt jelentős terhet róna a költségvetésre, amelyet az önellátással a büntetés-végrehajtási intézményrendszer csak igen kis mértékben tudna támogatni.

Elengedhetetlennek tartom tehát a büntető igazságszolgáltatás kultúrájának változtatását, amely szükség-szerűen ki kell, hogy hasson a büntetés-kiszabásra.

Ebben a körben álláspontom szerint újra kell gondolni az előzetes letartóztatás valódi célját, amely semmiképpen sem jelentheti az előrehozott – esetleg szabadságvesztés – büntetést. Erre figyelemmel annak mértékét a terhelt személyiségében vagy körülményeiben rejlő, a büntetőeljárás befejezését valóban veszélyeztető okokra figyelemmel kell meghatározni.²¹

¹⁹ Herke Csongor: Az előzetes letartóztatás elméleti és gyakorlati kérdései, PhD értekezés 2001.

²⁰ A BVOP által 2012. évben kiadott fogvatartotti állományra vonatkozó statisztika szerint 2012. évben a 17179 fogvatartottból 4888 fő volt előzetesen letartóztatott. A 2013. évi jelentés szerint ez a szám már 5053 azzal együtt, hogy az összes fogvatartott száma 18042 főre növekedett.

²¹ Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése az Euroegyezmény és a tag-államok nemzeti törvényeinek összehasonlító elemzése alapján készített jelentés alapján fogadta el az 1245/1994. számú Ajánlását az ítéletet megelőző fogva tartásról. A bevezetőben megállapítja, hogy bár az előzetes letartóztatás „kényszerítő és károsító” intézmény, az ítéletet megelőző fogva tartás bizonyos ügyekben elengedhetetlen, sőt nélkülözhetetlen az igazságszolgáltatás során. Ugyanakkor kimondja, hogy az ítéletet megelőző fogva tartás mindig választ-

A Be. az előzetes letartóztatás elrendelésének okai között sorolja fel a bűnismétlés veszélyét. A Bvtv. a büntetés céljaként határozza meg a megelőzést. A kettő között nehezen húzható határ, éppen ezért könnyen veheti át az előzetes letartóztatás a büntetés szerepét, amely azonban semmiképpen sem hagyható.

Az előzetes letartóztatás elrendelése a bíróság határozatához kötött. Az előzetes letartóztatásra irányuló indítványt az ügyész terjesztheti elő. Ez a körülmény a legerősebb kontrollt biztosítja ennek a kényszerintézkedésnek az alkalmazására. Herke, Fenyvesire hivatkozva arra következtet, hogy a nagyobb számú előterjesztést kisebb arányú indítvány követi, és még kisebb arányú elrendelés. Ehhez képest töretlen az a jelenség, hogy az előterjesztések alapján állandóan nagy arányú az indítvány, és az indítvány alapján történő elrendelés.

Erre figyelemmel utaltam arra, hogy a büntető igazságszolgáltatásban is irányváltás szükségeltetik, amelyben a hivatkozott Ajánlás is irányadó lehet.

Álláspontom szerint azonban a hatályos jogszabályi környezetben is megvannak azok az eszközök, amelyek az előzetes letartóztatások számát csökkenthetik, mint a házi őrizet vagy a lakhelyelhagyási tilalom.

Ezekkel szemben nyilván felhozható az az érv, hogy ezek az intézkedések túlságosan igénybe veszik a rendőrséget, azonban ebben a körben azon is el kell gondolkodni, hogy a rendőrségen kívül más szervet is be lehet vonni a szabadság korlátozással járó kényszerintézkedés végrehajtásának ellenőrzésébe, mint például a pártfogó felügyelői szolgálatot.

Összegzésként elmondható, hogy a börtönök túlszűfolttságának megszüntetéséhez holisztikus szemléletre van szükség, hiszen a büntetés-végrehajtás az eredményes büntetőeljárás szükségszerű kimenetele. Nem lehet tartós változást elérni anélkül, hogy az ok-okozati összefüggésben az okot ne változtatnánk meg, amire tekintettel a büntetőeljárás szemléletváltására is szükség van. Ez a büntetés-végrehajtásban már elkezdődött. ■

ható és kivételes legyen, és csak akkor legyen elrendelhető, ha a kiszabható minimális büntetés jelentős. Herke Csongor: Az előzetes letartóztatás elméleti és gyakorlati kérdései, PhD értekezés 2001.